

לוא כ"ס

בשר תולדות תשרי

כ"ס

"ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את

ה'" (כ"ה כ"ג)

"ויתרוצצו, על כרחך המקרא הזה אומר דרשני שסתם מה היא רציצה זו וכתב אם כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו לשון ריצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת עוברת על פתחי עבודת אלילים עשו מפרכס לצאת" (רש"י שם)

אנחה

"למה זה אנכי, מתאוה ומתפללת על הריון" (רש"י ד"ה למה זה)

1 כל הקורא פסוק זה ותפעם רנחו. רבקה אמנו עקרה היתה. היא ויצחק אבינו שפכו שיח לפני רבון העולמים הפוקד עקרות לזכות בזרע של קיימא "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא" והנה שמע ה' את תפלתם "ותהר רבקה אשתו". מחכה היא רבקה הצדקת לראות פרי בטן אחרי שהשומע תפילות פקד אותה למעלה מדרך הטבע, שמחה גדולה עד לשמים. אך הנה ויתרוצצו הבנים בקרבה, כשהיא עוברת על פתחי שם ועבר רוצה הוא לצאת, וכשעוברת על פתחי עבו"ז רוצה הוא לצאת, פוסח על שני סעפים הוא, ותאמר אם כן למה זה אנכי, למה זה מתפללת אני על ההריון!

11 האבות והאמהות הקדושים לא לשם עצמן התפללו ובקשו, לא משום הרגש הטבעי האנושי בקשו לראות זש"ק כדי לרוות נחת בראותם ילדיהם גדלים והולכים כדרך כל הארץ, כל מעשיהם לשם שמים, לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, לא בקשו בנים אלא לטעת את כרם בית ישראל, ולקדש שמו הגדול יתברך בעולם. ואם זה פוסח הוא על שני הסעפים ועובד עבו"ז יהיה, אם כן למה זה אנכי.

16 ראה נא מה שאמרו חז"ל (ב"ר לך לך ט"ו ב', פרשה מ"ד ט') "רבי יהודה ורבי אייבו בשם רבי יוחנן שני בני אדם אמרו דבר אחד אברהם ודוד, אברהם כתיב ביה ה' אלקים מה תתן לי, אמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך מוטב לי אני הולך ערירי, דון אמר חקרני אל ודע לבבי דע הפורשים ממני וראה אם דרך עצב בי ונחני בדרך עולם, ואמר לפניו רבש"ע אם עתיד אני להעמיד בנים להעציבך מוטב לי ונחני בדרך עולם". הרי שאברהם ודוד עמודי העולם התפללו להקב"ה שאם חלילה בנים מכעיסים יהיו להם מבקשים הם להיות ערירים, וכך גם רבקה הצדקת אמרה אם כן למה זה אנכי מתפללת על ההריון.

22 פרוש נחמד שמעתי בדרך דרש. הנה אמרו חז"ל (עדיות פ"ח מ"ט) "האב זוכה לבנו בנוי בכח ובחכמה". וזו תפילתם של יצחק ורבקה לנכח אשתו. נכ"ח ר"ת נוי, כח וחכמה. אבל כשראתה שהולד מתרוצץ לצאת גם בפתחי עבו"ז הרי שחכמה אין בו ולא נשאר אלא נוי וכח ותאמר אם כן, ר"ת נוי וכח, למה זה אנכי, לא לנער הזה התפללתי.

1 ויתרוצצו הבנים בקרבה (כה, כב). וברש"י: רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי ע"ז עשו מפרכס לצאת. בעינינו הרי זו עובדה תמוהה לכאורה, וכל זה

(3) ע 10

1 כן ודאי הם הענינים ברוחניות. קדושה מצד עצם טבעה הנה סגולתה היא שתמיד היא נוטה ונמשכת לצד הקדושה, "יעקב רצ" זהו כח רוחני טבעי חזק הרבה יותר מטבע של ה"קאמפאס", וכן "עשו מפרסם לצאת" זהו כח "נטיה לצד צפון" מצד עצם טבע כחות הטומאה. אדם ההולך בשוק יראה וייוכח איך שהוא אסור בחבלים, הוא רואה ומביט פעם לצד זה ופעם לצד זה, דומה האדם כי זה רק הבטה בעלמא, בלי מכוון כלל, כאלו שאין לו שום חפץ בפעולותיו אלה, אמנם הוא אינו יודע כלום, אבל "נטיות" הם, הן הם הפרכוסים שבאדם, משיכה לפה ומשיכה לשם, ממש אופן של כף הקלע.

(5) ע 10 יקר

1 יידו אחזת בעקב עשו. זה היה סימן
1 שלעתיד יבנה עשו את הבכורה, כדבר שאדם דש בעקביו ומבנה אותו, ובאותו עקב יאחז יעקב, רצה לומר, מה שעשו דש בעקביו יאחז בו יעקב. וכן כל המצות קלות שבני אדם דשים בעקביהם, והשטן והאמות מניין עליהם, יאחז בהם יעקב ויקימם. ולשון יעקב משמש גם לשון עקבה ומרמה, לומר לך שיעקב תפס עליו מצד היות עשו רמאי וצדי, וכל מעשיו בעקבה ומרמה, על פן אינו ראוי להיות בכור, כי עבודת ה' תברך היתה בבכורות. על פן אחזו יעקב בעקביו, לעקב על ידו שלא יצא ראשונה, כמו שפרש רש"י שיעקב בא לעקבו שיהא ראשון ללידה וכו'. ומטעם זה אחזו דוקא בעקביו, כי ארור עושה מלאכת ה' ברמיה ועקבה, וזה רמז נכון.

(4) ע 10 זכר

1 במעי אמו לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו שתי אציליו על ב' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי. שמא יהרוג את אמו *וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר °בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיה ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנאמר °מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים היו אומר אלו ירחי לידה ומלמדן אותו כל התורה כולה שנאמר °ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה ואומר °בסוד אלוה עלי אהלי מאי ואומר וכי תימא נביא הוא דקאמר ת"ש בסוד אלוה עלי אהרי וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וספרו על פיו ומשכרו כל התורה כולה שנאמר °לפתח ינבא

(8) ע 10 זכר

1 [א] ברור הוא כי דרך ישרה הם המעשים הטובים אשר ביארנו בפרק הרביעי, והם המעשים הממוצעים, לפי שבהם נקנית לאדם בנפשו תכונה נעלה ותיטב התנהגותו עם בני אדם והוא אמרו תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, ואחר כך אמר שראוי להזהר במצוה שחושבין בה שהיא קלה כגון שמחת הרגל ולמידת לשון קדש, ובמצוה שנתבארה חומרתה כגון המילה והציצית ושחיטת הפסח, ונתן טעם לכך שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, וביאור ענין זה כמו שאסביר, והוא, שכל התורה

(7) ע 10 זכר

א. שיכר. שיכרו. כל שהיא תפארת לעושיה. שנות לו והנאה, וגם בני אדם נוחין הימנו. נ"א: לעושיה. למי שעושה אותה. תוספת גליין: כל שהיא תפארת לעושיה. כל דרך שהיא נוחה ותפארת למי שעושה אותה, לאותה הדרך יכרר האדם. לפי שבירוע, שזו הדרך שהיא נוחה לעושה, ותפארת לו מן האדם - שלכל העולם היא ישרה. דאין לך דבר עברה שעושה אדם שלא יתקרט בו, ויאמר בלבו: מה עשיתי? יש לו בשת מבני אדם. אבל נודמן לידו דבר מצוה ודרך ישרה ויקימנה - אז ישמח ביותר עליה, וגם בני אדם מפארים ומשבחים אותו. שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. משל למה הדבר דומה? למלאך שאמר לעבדיו: טלו בשכרכם כך וכך, והקנסו לפחדם וחרשו בו ותקנו

(6) ע 10 זכר

א. רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיכר לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה, ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות.

ממנה מצות עשה וממנה מצות לא תעשה, מצות לא תעשה הרי פירש הכתוב העונש על כל אחת מהן זולתי מעט, וענש במקצתן מיתות, ובמקצתן כרת, ומיתה בידי שמים, ומלקות. ומן העונשין ידענו את כל מצות לא תעשה מה מהן אסורו חמור ומה מהן למטה מזה, והם שמנה דרגות, הדרגה הראשונה והם החמורים שבהן הן דברים אשר חייב בהם סקילה, והדרגה שלמטה מזו הם מחוייבי שריפה, והשלישית מחוייבי הרג, והרביעית מחוייבי חנק, והחמישית מחוייבי כרת, והששית מחוייבי מיתה בידי שמים, והשביעית מחוייבי מלקות, והשמינית לאוין שאין לוקין עליהן, ומן הדירוג הזה נדע חומר העבירה וקלותה, אבל מצות עשה לא פירש שכר כל אחת מהן מה הוא לפני ה' כדי שנדע מה מהם חמורות, ומה מהן למטה המנה, אלא צווה לקיים דבר פלוני ודבר פלוני ולא הודיע שכר איזה מהם יותר גדול לפני ה'. ולפיכך

כל צרכו. ובפרדס היו בו אילנות טובות ורעות. ואלו היה אומר להם: אילן פלוני טוב הוא, ואילן פלוני רע הוא, ותקחו בנה יותר מקנה - היו הולכין פלם אצל הטוב, כדי להרבות שקרן, ונמצאו נשתיירו אילנות רעות

פחד יצחק

יצחק אבינו הוקדש לו בתורה רק פרשה אחת והיא פרשת תולדות, וגם בה לא האריכה התורה בסיפור מעשיו כלל עד ששייך לומר עליו כי הוא הנסתר שבאבות וא"א להכיר מהותו ולעמוד על דרך עבודתו חוץ ממה שנראה בפרשת העקידה היותו מסכים להיות נעקד על גבי המזבח. והנה בא יעקב אבינו וגלל המסוה מעל פני אביו וגילה לנו הסוד כאשר היי מתווכח עם לבן (בפי' ויצא ל"א מ"ב) ואמר לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק היי לי וכו', היי דמידתו של יצחק היי הפחד. ובידיעה זו עלינו לגשת ללמוד המעט שהודיעתנו התורה עליו, כי כל הקורות אותו בפחד יסודן. ומידת הפחד הוא המפתח להבין מעשיו, והיא יצירתו לדורות במדותיהם של ישראל. ובוה נתחיל לעבור על הפרשה בסקירה כללית, במבט זה של מדת הפחד.

1

אמת
ח"מ
דאזר י"ט

מלבד הרעב הראשון אשר היי בימי אברהם

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היי בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה וירא אליו הי ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך (פי' כ"ו פסוק א' ובי'). ופרש"י בד"ה אל תרד מצרימה שהיי דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב ואמר לו הי אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך, ע"כ. היי שנימק רש"י בכונת יצחק דאחרי שהגיע לארץ פלשתים אשר שם לא היי רעב מה ראה הקב"ה צורך להזהירו שלא יתרחק עוד ללכת עד למצרים מהיכי תיתי ירצה לרדת שם. אלא בהכרח שכן היי בדעתו ומטעם "כמו שירד אביו בימי הרעב". ויותר מזה כתב הרמב"ן שכן הוא מפורש בפסוק ע"ש שדייק כך ממשי"כ מלבד הרעב הראשון אשר היי בימי אברהם, דקשה מה משמיענו בזה, ותירץ בזה"ל: והנכון בעיני כי זה להגיד כי היו זוכרים אותו הרעב הראשון ומספרים עליו שבעבורו ירד אברהם למצרים ושם עשה לו היי כבוד גדול. ולכן היי יצחק חפץ ללכת בדרך אבותיו לירד שם עד שנאמר לו אל תרד מצרימה, ע"כ.

והנה יש להתבונן בזה כי יצחק היי הראשון שבאבות שהיי לו אב צדיק עובד את היי המלמדו את דרך הי ומצוה אותו ואת ביתו לשמור אותו הדרך, ולכן הבין יצחק שכן ראוי לעשות שבכל מצב שיקראהו ובכל בעיה המתעוררת לפניו ישאל את עצמו איך היי אבי מתנהג במצב כזה, ואם באמת אירע מאורע כזה לאביו היי רואה בהנהגת אביו כאילו היי תורה מפורשת מאת היי שכן צריך לנהוג, כי הבין שעליו לבנות חייו על ההליכה בדרך אבותיו תמיד. ועל כן בשאלת הירידה למצרים אם לא הגיעה אליו נבואה מפורשת מן השמים שגילה לו הקב"ה כי הוא עולה תמימה ואשר על כן הוא שונה מאברהם אביו היי מוצא עצמו מחוייב ללכת למצרים. ואנחנו נוסיף עוד ביאור עפ"י המפתח שנמסר לנו ע"י יעקב בנו שכל זאת נבע ממדת הפחד שלו. כי כאשר נמצא אדם שהוא אדוק ומקפיד ללכת תמיד במנהג אבותיו, יש לומר בזה שני טעמים – או שהוא מתכבד בכך כי אביו היי אדם גדול ונהג כמה חומרות והנהגות טובות וכבוד הוא לו להגיד לאחרים "אצלינו נוהגים כך", "דרכנו כמנהג אבותינו לעשות אחרת מזהמון העם", וכיוצא בדברים אלו, או שהקפדתו נובעת ממה שהוא ירא וחרד ומפחד לסמוך על דעת עצמו בשום דבר הנוגע לעבודת היי ועל כן אינו זז ממנהג אבותיו והולך בעקבותיהם כי אצלו זהו הדרך היחידה שהוא בטוח בה וכל סטייה מדרך אבותיו הוא חושש בה פן עייז יתעה מדרך הישר. וזאת גילתה לנו התורה בתואר פחד יצחק להודיע כי כל הנהגותיו ממקור הפחד יצאו וכי זה היי כח הדוחפו להיות חפץ ללכת בדרך אבותיו.

2e

3k

36

41

1 ישנה אדם מדרך אבותיו שהרי יצחק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן. וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם. והוסיף רבינו בחיי על זה חידוש גדול וז"ל בהמשך דבריו: ... ואולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו שאר האבות וזו מדה כנגד מדה, כן פ"י הגאון ז"ל, עכ"ל. ובהג"ה שם מביא שכן באמת מפורש במדרש הגדול, ע"ש.

6 **היוצא** מכל זה הוא שכנראה זהו עיקר מידתו של יצחק ויצירתו שיצר לזרעו אחריו שלא לשנות ממנהג האבות וממוסר שלהם אשר בעבור זאת לא

נשתנה שמו והוא הוא ממדת הפחד שלו וכנ"ל. ובזה מבואר נמי מה שהדגיש רש"י (לעיל כ"ה כ"ו) בד"ה בן ששים שנה וז"ל " ... י שנים משנשאה עד שנעשית בת י"ג שנה וראויה להריון וי שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו ללשרה" - ודייק שגם כאן מצא רש"י לנכון להזכיר שכל הנהגותיו של יצחק היו מבוססים על מנהג בית אביו בלי לשנות כלל, מפחדו שמא יטעה בחשבונו.

(10)
ע

ועשו סיג לתורה

1 **הרמב"ם** מביא בהלי' מלכים (פרק ט' ה"א) השתלשלות סדר המצות של קודם מתן תורה ואחרי שמביא שם השבע מצות בני נח כתב בזה"ל: וכן ה"י הדבר בכל העולם עד אברהם בא אברהם ונצטוו יתר על אלו במילה והוא התפלל שחרית ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפילה אחרת לפנות היום, עכ"ל. 6 ולפי הנ"ל יש לעיין בזה כי רואים אנו כאן דשני דברים הוסיף יצחק על מעשי אביו ונעשו תקנה לדורותיו אחריו, ואיך זה מתאים עם מדת הפחד שלו ומאיפה לקח העוז להיות בטוח בעצמו כי נכונים דרכיו אעפ"י שלא כן נהג אברהם אביו. גם לזאת צריכים אנו להגיע לדברי החובות הלבבות שבהמשך שם כתב בזה"ל: אך אם תראה לקבל על עצמך מתוספת הרשות במצות מה שתוכל עליו אחר שתמלא חובותיך מן המצות לאהבת חסד אחר שיהי' מסכים לה שכלך ורחוק מתאונתך יהי' טוב ואתה מקבל עליו שכר ואינך יוצא בו מדעת הראשונים כי כבר אמרו ועשו סיג לתורה, עכ"ל. רצונו לומר כי כל תוספת שאדם מקבל על עצמו כסייג וגדר במצות ה' אינו יוצא בזה מדעת הראשונים כי אינו מתחכם בה עליהם אלא אדרבה מראה בזה הכנעתו ושפלותו נגדם, כי הם עמדו במצות הבורא גם בלי חיזוק של סייג ותקנות, אבל הוא אינו מאמין בעצמו ומפחד כי לא תעלה בידו העבודה בדרכם הנעלה וכי הוא צריך לחיזוק נוסף לעשות סיג ותקנה, ועל כן נחוץ לו להוסיף עליהם דבר.

ועל דרך זה אפשר להבין מה שהוסיף יצחק תפלה אחרת בפנות היום נוסף על תפלת שחרית שהתפלל אברהם אביו, כי לאביו אברהם ה"י מספיק בתפלה אחת בתחלת היום כי בזה השיג אביו להיות דבוק בבוראו כל היום והי' די לו בזה. אבל הוא חשש בעצמו שאינו עומד במדרגה גבוהה כ"כ ופחד כאשר יגיע בין הערביים כבר יפוג הרושם של תפלת שחרית ותיאבד ממנו דבקו בה' אם לא יחדש אותה ע"י תפלה אחרת להיות עומד בפני השכינה פעם נוספת בכל יום. וזה ה"י זקוק אליו דוקא מחמת פחד וסיג וביזה בטח לא יצא מגדרי מעשי הראשונים וכנ"ל.

וכן יובן בד"ז ג"כ מה שהפריש יצחק מעשר אשר לכאורה היה זה הוספה על מה שעשה אביו. גם זה נבע מאותו סוג של פחד הנ"ל שדוקא כיון שלא הגיע למדרגת אביו צריך הוא לעשות תוספת וסיג, דאעפ"י שלאברהם אביו בקריאה בשם ה' לבד ה"י מספיק להכיר טובה לה' עד כמה כל מזונותיו זכה להן רק בטובו

(15) הכל צ"ק

1 ויש מפרשי התורה שמקשים על אאע"ה שהי מקיים כל המצות מבלי שצוה לו הקב"ה ומצות מילה לא קיים רק לאחר שנצטוה מפי הגבורה, מאי שנא מילה משאר מצות, ומתמצים מפני שהי יודע בנבואה שהי מצווה על המילה והי רוצה לקיים מצות מילה כמצווה ועושה, כי גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה; משא"כ שאר מצות שידע שלא יהי נצטוה עליהם. והתירוץ הפשוט והנכון הוא עפ"י מה שמוכח למעלה דנכרי הבא להתגייר אי אפשר לו למול את עצמו דאינו בכלל המול ימול דרדשינו בגמ' המל ר"ל המהול יכול למול. לכן לא הי אברהם יכול להיות נמול ולא הי יכול לקיים מצות מילה כלל דלא הי לו מוהל מהול שהי יכול למול, אבל אחר אשר נצטוה על המילה הי יכול למול הוא את עצמו וכמ"ש למעלה דישראל ערל

יכוד למול את עצמו דהוי בכלל המול ימול, דכיון שהוא נצטוה על כך נקרא מהול. (ט)

ה. בשם הגרי"ז כל זמן שלא נצטוה על המילה לא היה דין ערלות כלל, ולא שייך דין מילה במי שלא נצטוה. והמל ללא ציווי הוי כחותך בבשר סתם.

6 [המפרשים כתבו, לפי זה מובן מדוע נח נקרא: תמים, למרות שלא מל ואילו אצל אברהם נאמר: שעד שלא מל אינו נקרא תמים].

[בזכרון יוסף הקשה, מרש"י (בראשית

1 (הלב) שכתב, את שם ואת חם ואת יפת - והלא יפת הוא הגדול, אלא בתחילה אתה דורש את שם שהוא צדיק, ונולד כשהוא מהול, ושאברהם יצא ממנו וכו'; וצ"ע מה מעלה ששם נולד מהול אם אין דין ערלות, כל זמן שלא נצטוה למול?]

1 שרדני אש תירץ, שמצות מילה

10 אשר היא מדה יסודית לכל בית ישראל להניח ירא וחרד לדבר ה'. ראשית, בענינים הנוגעים למדרגת האדם לפחד פן עדיין לא הגיע למדרגה הדורשת הנהגה יותר מעולה, ועד שיודע באמת כי הגיע אליה ימנע את עצמו כאשר מנע יצחק את עצמו מלקרוא בשם ה' עד שהרגיש עצמו ראוי לכך. שנית, אחרי שמלא חובו מן המצות יפחד ויאמר מי אני שיספיק לי מה שהי מספיק לצדיקים שקדמוני, אם לא אוסיף לעצמי סייגים וגדרים אפול ממדרגתי על כן עלי להוסיף מעשים כדי לגדור עצמי כמו שעשה יצחק אבינו בהוספת תפלת מנחה והפרשת מעשרות. ושלישית, והיא באמת יסוד היסודות כולן, בכל שאר דברים אל ישנה אדם אף משהו מכל מנהגי אבותיו - לא משום יוהרא וכבוד, אלא מתוך הרגש של פחד כלומר מי אני להעזי פני כאילו אני מבין יותר טוב מהם.

11 ממדת הפחד עצמה הוא שנודה כאן כי ידענו גם ידענו שלא ירדנו בכלל לסוף ביאור מדה הנשגבה של פחד יצחק ורק נגענו בקצה המדה להכיר קצת היצירה לדורות שיצר יצחק אבינו ע"י זהירותו להיות תמיד נוהג כמנהג אבותיו מחמת יראה, שגם אנחנו נלך בדרכיו ולא תשאנו הגאונה להיות מתחכמים על דרכי אבותינו.

12 וישמר משמרתו (כו, ה).

1 הגאון רבי ברוך בער לייבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קאמיניץ (נלב"ע ה' כסלו ת"ש), התפרסם בגדלותו בתורה ובשיעוריו העמוקים, בנוסף היה לשם דבר הנהגתו בעבודת ה', בחסידותו ובפרישותו.

כאשר היתה הרבנית נוסעת לחופשה, היו ממנים תורנות בין הבחורים לשמש את ראש הישיבה ולדאוג לכל מחסורו.

1 פעם נכנס הבחור התורן לראש הישיבה ושאלו, האם הוא מעוניין במאכל בשרי או חלבי? השיבו רבי ברוך בער, 'מיר גלייכין פליישיק'ס', (אנחנו מעדיפים בשרי), התפלא הבחור מן התשובה המוזרה, בהכירו את ראש הישיבה כמה רחוק הוא מהשגה באוכל, אך התבייש לשאול. כאשר חזר הסיפור על עצמו מספר פעמים לא התאפק הבחור, ושאל: 'למדנו רבנו, הרי כתוב בגמ' 'סעודה שהנאתך ממנה משוך ירך הימנה' (גיטין ע, א)? ענה רבי ברוך בער: חס ושלום, אינני אוהב מאכלי בשר יותר ממאכלי חלב, אני מעדיף את הבשר עקב העול הנגרם ממנו, עול ההמתנה להשמר בין בשר לחלב - הוא עול מלכות שמים. (מפי תלמידו הגר"ז מורנו שליט"א מוכח

בס' דיני המטבח היהודי).

13 ככסה

1 המילה. מה שאין כן אחרי שנצטוה הרי הוא כישראל ערל, הכשר למול אע"פ שטרם נימול. (כדאיתא בטוש"ע י"ד רס"ד)

6 [בזכרון יוסף הקשה, א"כ כיצד קיים מצות מצה, הרי מצה צריכה שימור וגוי לאו בר שימור? וכן ציצית צריך לשמה וגוי אינו בדין לשמה? ועוד. ונשאר בצ"ע.]

ה החרם יוסף תירץ, ע"פ המובא

1 ב. המהרש"א (יבמות קב) תירץ, שאברהם לא קיים את התורה אלא אחר המילה.

6 [המשחת שמן (ח"ב סימן לו) הקשה מהמדרש (תנחומא סימן א) שכתב על המלה "ותורותי" אלו דקדוקי מצוות שדקדק אברהם, א"ל הקב"ה אתה מדקדק במצותי ואתה יושב עם עכו"ם, צא מביניהן לך לך מארצך וגו'. וזה קודם המילה היה.]

1' פרשת הברכות ליעקב ולעשו עדיין תמוהה בעינינו. לאחר כל ביאורי המפרשים אנו תמהים ושואלים: אף אם היה עשו צד את אביו בפיו ומקיפו בשאלות: אבא, היאך מעשרין את המלח? היאך מעשרין את התבן? ועם כל האהבה הגדולה שרחש יצחק לעשו, — כיצד עלה על דעתו למסור את כל הברכות לעשו ולא להאציל שום ברכה לבנו הקטן, ליעקב איש תם? כיצד מתפרשת פליאה עצומה זו? אפילו כהו עיני יצחק ולא ראה ברעתו של עשו, כלום לא היה יעקב בבחינת בן וזכאי לברכה אף הוא? ואלמלא רבקה שעמדה בפרץ והערימה, היה יעקב יוצא בלא ברכה. הייתכן?

2' אולם התעמקות בפרשת הברכות, אנליזה תורנית והניגונית עשויה לשפוך אור על כל הענין. ולא פרשה זו בלבד מתבהרת ומתלבנת, אלא דמויותיהם של יעקב ועשו נגלות עלינו כהיותן, כסמל ודוגמה לכל הדורות. אנו רואים בהן לא רק דמויות לשעתן בלבד, אלא דמויות המתגלות מזמן לזמן במהלך ההיסטוריה האנושית, במאבק התמידי בין כוחות שונים בעולם. נעיין בפרשה ונראה את השתלשלות המאורע, ומתוך כך נעמוד על הכוונה שבדברים. יצחק אבינו לא נתכוון כלל להעניק את כל הברכות לעשו, ולא להניח ליעקב כלום. מדרך העולם, והוא מנהג קדום, אף מושתת כתורה, שגדול הכית הוא הראש, המפרנס והדואג לצרכי אנשי הכית. מכאן דין הבכורה — גדול הכית כאפוטרופוס ומכלכל עניניהם וטובתם. יצחק, כשעמד למסור את הברכות כיוון למנהג הקדום, שמקבל הברכות הוא הנאמן, המיטיב והדואג לזולתו, המשפיע מטובו לכל הכית, המשגיח שהברכה תתקיים וכל בני הכית ייהנו הימנה.

3' בשל התחפשותו של עשו, היה יצחק כמות שאין בלבו של עשו אלא טובת זולתו. "כי ציד בפיו", עשו צד את אביו בפיו, לפיכך סבור היה יצחק שעשו צדיק הוא, מדקדק במצוות, מכבד אביו — והכיצד לא יאהב את יעקב, אחיו הצעיר, התם? "הוי גביר לאחריך", — הרי כאן בפירוש שפע שיהנו מסנו על כל האחים, ולדעתו של יצחק מסוגל היה עשו טוב-העין לפקח על עניני המשפחה ולהיות אפוטרופוס על נכסי האב. אולם רבקה שומעת בדבר יצחק על עשו בנו. וילך עשו השדה לצוד ציד להביא" (אם לא ימצא ציד יביא מן הגול, רש"י). רבקה יודעת את עשו. כרי לה שאין הוא דואג לאחרים. ואם הברכות יימסרו לו — לא ייהנה מהן יעקב אחיו. ולא רק שעינו של עשו צרה בטובתו של יעקב, אלא עתיד הוא לעמוד כנגדו ילשול ממנו כל ברכה. אם יהיה עשו בעל הברכות בעולם, לא יהא מקום ליעקב כלל, כמעשה שהיה בקין, שביקש לגרש את הבל מעל פני האדמה, באמרו, "כל הארץ שלי היא" (מדרש).

4' ורבקה מפצרת ביעקב: "ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצוה אותך. לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים זוכים" (טובים לך וטובים לבניך, מדרש). וכשתקח את הברכות, זיטיב גם לך וגם לעשו אחריך!" "ואעשה אותם מטעמים אביך כאשר אהב". ומהי אהבת יצחק אם לא להיטיב לעולם וללוא? וכשיברך אותך יתקיים רצונו להנחיל טובה וברכה, ומל השמים ומשמני הארץ, לך ולעשו.

1 הנפעמה של יעקב — "עלי קללתך, בני!" האב יריח ר"א בנדיך, הוא יכיר תומת לך ויעמוד על יושר מדותיך.

2 בהכרה זו יעקב עומד לפני אביו ואומר: "אנכי עש בכורך!" — אני ועשו אחד! רצוני לזכות גם לעשו, הריני ע"ל למלא שליחות, ושלוחו של אדם כמותו — "אנכי עשו בכורך".

3 "ויאמר: ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'". — המשפיע לאחרים משול לשדה שריחו נודף. יצחק הרגיש שעומדת לפניו דמות השופעת שפע טוב, כריח שדה אשר ברכו ה'! וברכת ה' היא ברכה לעולם כולו. "הוי גביר לאחריך — שנרכתך ברכתם"; "מברכיך ברוך" — אתה תהיה כ"ל מחזיק ברכה. וזה נתקיים בזרעו של יעקב: כלי מחזיק ברכה לכל העולם ולכל הדורות.

4 "אני בנך בכרך עשו" — דוק בלישנא ותמצא שיעקב לא בא בלשון "בנך" כאילו כל הדרישות אך לעצמו ולטובתו אלא אמר: "אני עשו בכורך" — אני, הכבוד, בא לקבל את ברכת הבית. אבל עשו בא בלשון "בנך", כאילו אין ליצחק בן אלא הוא. כנגד התפרצותו של עשו, יצחק אבינו יושב נדהם ותמה: "בא אחיך במרמה (כחוכמתא, תרגום) ויקח ברכתך!" — מה אתה נרעש, עשו בני? הלא לקח יעקב ברכתך, לך ולטובתך! והרי הבטחתיו: "מברכיך ברוך!" אבל עשו ומ דותוב: "הלא אצלת לי ברכה!" — אי אפשר בברכה מידי יעקב!

5 "הברכה אחת היא לך, אבי?" וכי סבור אתה, אבא, שברכה אחת ושוה היא לשנינו? — "הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל" — דוק בלישנא ותמצא שליעקב נאמר: "ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ", ולעשו: "משמני הארץ יהיה מושבך", כלומר — כבר מוכנים לך משמנים על ידי יעקב, "ולך אפוא מה אעשה, בני?" "וישמום עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו" — אין עשו מיצר ודואג שמה חיסר יעקב מהברכה המגיעה לו, לעשו, אלא משום שזכה יעקב לקבל חלק בברכה! על כך עינו צרה ולכו סר זועף, ולעולם לא ינוח מזעפו.

6 כך נגלים עלינו יעקב ועשו בהיסטוריה: יעקב, בכל מה שהוא יוצר ובונה הוא דורש תקנת העולם, טובת האומות, שלום המדינות; ואילו עשו, ברשעתו עומד: "הברכה אחת היא לך, אבי?"

7 אולם, "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך". מהו עולו של יעקב בעולם אם לא צדק, רחמים, משפט ושלוש? ועשו מתכוון לפרוק עול זה מעל צוארו. וככל תקופה ותקופה, כשעשו פורק מעליו עול זה, הרי "תריד" — הוא גורם לירידה ורוחנית.

8 כיום אין מדינה בעולם אלא מדינת ישראל, העומדת בזרועות פתוחות לקבל גולי ישראל, הנעים ונדים, הנרדפים ונאנחים. ואין שטח בכל כדור הארץ המלא ריח השדה אשר ברכו ה', כמדינת ישראל.

"אולי ימושני אבי והייתי בעינו כמתעתע!" — אין בלבו

16

1 [קרב] ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות וכו'. (א) ובמדבש כאן מאי מראות מכת אותה ראי' שבשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו ע"ג המזבח, תלה עיניו במרום והביט בשכינה וכיון שהזקין כהו עיניו, הה"ד ויהי כי זקן יצחק. - האנשים התמימים והישרים, אשר יתגשאו בגבורת הנפש על כל חמדות העולם ותענוגי, ואשר יחי' אך חיים רוחניים, חיים של פרישות והתבודדות, הרחק משאון התבל והמונו, פעמים רבות לא יוכלו לצייר בנפשם, כי יש נוללים וצבועים בעולם, אשר ילבושו אדרת היראה למען כחש עושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וע"כ אנשים כאלה בנקל יפלו בפח יקוש, אשר טמנו להם הצבועים האלה בחלקת לשונם ובנכליהם אשר נכלו למו, ומפאת זה כאשר מצד אחד חיים כאלה של פרישות והתגברות גמורה על כל חמדות העולם יביאו כבוד ויקר לבעליהן, וישיתו עליהם הוד והדר, בהראותם את הכח המוסרי העז והרב, אשר ישכון בתוכם, ואשר לאו כל אדם זוכה לו, הנה מצד השני נמצא בהם גם קוץ ומגרעת, כי יביאו את בעליהם בסכנה, להיות נפתה לכל נוכל ובליעל, אשר ינליכם שולל בתרמיתו, מה שלא יקרה לאיש המתהלך בארצות החיים, מביט ומסתכל מדי יום ביומו בתהלוכות האנשים בנכליהם ותרמיתיהם, המתחדשים חדשים לבקרים ויודע להיות נזהר מהם.

2 (ב) והנה בשעת העקידה הראה יצחק, שעלה ונתעלה למדרגה הגדולה הזאת, להתגבר לגמרי על כל חמדות העולם, אשר כאין וכאפס נחשבו בעיניו, כי אף שהי' או במבחר שנותיו, בן ל"ז שנים לדברי חז"ל, בחרת קודש נכון הי' להקריב נפשו כליל על מזבח אהבת ה', ועל פרישתו זאת הגמורה מחיי הגשמיים ונטייתו הפנימית לחיים גבוהים רוחניים נעלים וטהורים מכל חלאה וסיג ארצי ירמוז חז"ל באמרם, שאז בשעת העקידה תלה עיניו למרום והביט בשכינה, כלומר שהראה שהוא עומד הגבה למעלה מכל צורך ארצי וגשמי, ועיניו נשואות אך כלפי השכינה להתדבק בקונו, ודבר אין לו עם הנעשה בתבל סביב לו, אמנם הפרישות הגמורה הזאת מכל צרכי העולם, אשר נפלאה היתה במינה, והיתה לעד על יקרת נפשו ושתרת רוחו שאנן כמוהן, ברבות הימים הביאה לו גם מגרעת, כי כמקרה התמימים והישרים החיים הרחק מאדם רב, אשר יתפתו בנקל מכל נוכל וצבוע קרה גם אותו, כי כאשר בא עשו והתיצב לפניו באדרת היראה למען כחש, ורימה אותו בנכליו ובשאלותיו, לא עלה על דעתו כלל להסתפק באמונתו וצדקתו, רק בטח בו והאמין לדבריו כי, עד כי נתן לו משפט הקדימה על וקב התם והישר באמת, ונפון הי' גם להאציל לו את ברכתו, לנלא קדמה כבקה והפריעה את עצתו ומחשבתו אשר חשב.